

Janka Istenič

RIMSKE
ZGODBE
S ŠTIČIŠČA
SVĚTOV

Ljubljana 2014

RIMSKE ZGODBE S STIČIŠČA SVETOV

Avtorica

Janka Istenič

Urednici

Polona Bitenc, Janka Istenič

Jezikovni pregled

Tinka H. Selič

Ureditev odlomkov antičnih pisnih virov

Tinka H. Selič

Oblikovanje

Iztok Lemajič, IDFL arhitektura in oblikovanje, d.o.o.

Fotografije

Tomaž Lauko

in Slavko Ciglencečki (slika št. 188), Igor Dolinar (74–79), Srečo Habič (173), Jože Hanc (8, 10, 15, 16, 20, 30, 32, 139–141, 168, 175), Katja Hrobat (158), Janka Istenič (19, 106, 161), Izток Lemajič (54), Matija Pavlovec (109–115, 164–166, 190, 191), arhiv Narodnega muzeja Slovenije (45, 143)

Risbe in načrti

Ida Murgelj (slike št. 29, 56, 88, 92, 118, 119, 183), Igor Rehar (33, 35), Vesna Svetličič Turk (26, 52)

Zemljevidi

Kartografske osnove: GeoPodobe Vida Bitenc s.p. in Miran Erič (slika št. 31)

Dodane vsebine: Jure Kusetič (slika št. 193), Ida Murgelj (31, 193), Vesna Svetličič Turk (7)

Spletni viri za geografske podatke

<http://www2.jpl.nasa.gov/srtm>

<http://www.naturearthdata.com>

<http://www.eurogeographics.org/products-and-services/>

euroglobalmap

<http://www.openstreetmap.org>

Spletni viri za slikovno gradivo (sliki 117, 163)

<http://www.bluebadgestyle.com/2013/06/pompeii-live-experience-ancient-pompeii-from-the-comfort-of-your-local-cinema/>

<http://ancientrome.ru/art/artworken/art-search-e.htm>

Izdajatelj in založnik

Narodni muzej Slovenije, Prešernova 20, 1000 Ljubljana, Slovenija

<http://www.nms.si>

zanj: Barbara Ravnik

Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja lastnika avtorskih pravic je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela v kakršnem koli obsegu ali na kakršnem koli način.

Publikacija je izšla s podporo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije in Agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Tisk

Tiskarna Pleško d.o.o.

Naklada

500 izvodov

Cena: 20 EUR

© 2014 Narodni muzej Slovenije, Ljubljana

zanj: Barbara Ravnik

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

930.85(497.4)''652''

904(497.4)''652''

ISTENIČ, Janka

Rimske zgodbe s stičišča svetov / Janka Istenič ; [fotografije Tomaž Lauko in Slavko Ciglencečki ... [et al.] ; risbe in načrti Ida Murgelj, Igor Rehar, Vesna Svetličič Turk ; zemljevidi GeoPodobe Vida Bitenc in Miran Erič ... et al.] . - Ljubljana : Narodni muzej Slovenije, 2014

ISBN 978-961-6169-94-3

276608256

KAZALO

PREDGOVOR (BARBARA RAVNIK)	5	POVSOD NAVZOČI CESAR	93
UVOD	7	PODOBE CESARJEV IN NJIHOVIH DRUŽINSKIH ČLANOV	95
RIMLJANI POSEŽEJO IZ SEVERNE ITALIJE PROTI VZHODU	9	KONJENIŠKI KIP S TROJAN DENAR	97 99
RIMLJANI PREVZAMEJO NADZOR NAD PRELAZOM RAZDRTO (OKRA)	13	LATINSKI JEZIK, PISAVA IN PISMENOST	103
PRIZORIŠČA RIMSKEGA NAPADA LETA 35 PR. KR.	19	ČAŠČENJE BOŽANSTEV IN VRAŽEVERJE SVETIŠČI V SPODMOLU	109 117
DELI IN VLADAJ	25	PROIZVODNJA IN TRGOVINA	121
DOBA CESARJA AVGUSTA – KONEC RIMSKIH OSVAJANJ NA OZEMLJU SLOVENIJE	27	POSEBNOSTI NA STIČIŠČU SVETOV	129
VRHNIKA – PREKLADALNA POSTOJANKA NA ZAČETKU PLOVNE POTI	29	BRANIK ITALIJE V POZNI RIMSKI DOBI	135
LJUBLJANICA – RIMSKA TRGOVSKA IN VOJAŠKA POT	33	PORTRET CESARJA KONSTANCIJA KLORA	139
POKOPANA LADJA	45	SKRITI ZAKLADI	141
MEJNIK MED OBMOČJEMA MEST AKVILEJA IN EMONA	49	ALPSKE ZAPORE	145
PRVA TRI STOLETJA V RIMSKI DRŽAVI	51	AD PIRUM (HRUŠICA) – TRDNJAVA NA CESTNEM PRELAZU	149
COLONIA IULIA EMONA	53	POVSOD SLEDOVI VOJSKE!	157
CESARSKI GRADBENI NAPIS	57	NOVA VERA	163
RIMSKE MATERIALNE DOBRINE	61	IZBOR LITERATURE	165
PRIPRAVA IN POSTREŽBA HRANE	61	SLIKE Z RAZSTAVE	170
DOMOVI	67	SEZNAM RAZSTAVLJENIH PREDMETOV (HELENA BRAS KERNEL)	189
OSEBNA NEGA IN OKRAS	71	LITERATURA K SEZNAMU RAZSTAVLJENIH PREDMETOV (HELENA BRAS KERNEL)	204
IGRE IN ZABAVA	75		
MESTA MRTVIH	77		
IZJEMEN EMONSKI NAGROBNI SPOMENIK	81		
GROB V KAMNITI SKRINJI	83		
NAGROBNIKI MANJ ZAHTEVNIH DOMAČIH NAROČNIKOV	87		
GROBOVI ELITE NA PODEŽELJU	89		

OSEBNA NEGA IN OKRAS

Ženske so si pričeske urejale z glavniki, lasnicami in tudi orodjem za kodranje las. S pincetami so odstranjevale odvečne dlačice in skrbele za jasno linijo obrvi. Pri ličenju obraza so prišle prav posodice s pomadami in barvili, ploščice za mešanje ličil in razno orodje, ki ga je včasih težko razlikovati od medicinskih pripomočkov. Zrcala so bila različnih oblik – najpogostejša so okrogla, z dolgim ročajem, iz bakrove zlitine z visokim deležem kositra, ki je dajala srebrn videz, s poliranjem pa so naredili visoko sijajno površino, v kateri je lepo videti odsev.

Telo so čistili z olji: z njimi so natrli telo, ostanek pa odstranili s posebnim orodjem, ki so ga uporabljali že stari Grki in se je imenovalo strigil (*strigilis*), ali pa z grobimi tkaninami. Posebno večnamensko orodje je bilo verjetno med drugim namenjeno čiščenju ušes.

Ženske so nosile uhane, zapestnice, različni vratni nakit, broške, ki so imele okrasno funkcijo, in prstane. Izdelki iz dragocenih materialov, npr. zlata, so večinoma povsod po imperiju sledili isti modi; tako so na primer zlati uhani z vložki iz biserne matice iz Emone zelo podobni uhanom, ki so upodobljeni na rimskih grobnih portretih v Egiptu.

Moški so pogosto nosili prstane. Z zaponkami so na rami spenjali ogrinjala (plašče).

V prstan je bila lahko vdelana gema, tj. okrasni kamen ali steklo z reliefno podobo v negativu. V prstan vdelano gemo so uporabljali kot pečatnik. Odtisi gem v vosku ali redko v glini so na primer potrjevali pristnost pisem, pogodb in drugih pisnih dokumentov, včasih tudi vsebino dragocenih paketov in podobnega. Poleg tega so bile geme osebni okras. Verjeli so tudi v njihove magične moči, ki so izhajale iz okrasnega kamna (omenjajo jih antični pisci) ali vanj vrezanih podob. Upodobitve na rimskih gemah beremo kot sporočila, izražena s simboli. Tako so jih razumeli tudi v rimski dobi.

Slika 71

Nakit in deli noše iz Emone, 1.–2. stoletje: zlata uhana, bronast prstan, iz katerega je odpadla gema, bronasta prstana, ki sta lahko delovala kot ključa, koščene okrasne igle – lasnice?, bronaste zapestnice, z emajlom okrašena bronasta broška, medeninasti zaponki za spenjanje plaščev (ogrinjal).

Slika 72
Toaletni predmeti iz dveh emonskih grobov, 1. stoletje oziroma druga polovica 1.–prva polovica 2. stoletja: kamniti ploščici za pripravo ličil, posodica za pomade s pokrovom iz slonovine, bronasta pinceta, nožiček s koščnim ročajem in bronasti kozmetični orodji.

Slika 73
Predmeti za osebno nego iz Emone, iz grobov in naselja, 1.–3. stoletje: zrcali z ročajem, svinčeno zrcalo s slabo ohranjeno stekleno ploskvijo, bronast balzamarij, posodica s pokrovom iz pokositrenega bronast posodica s pokrovom, steklene posodice za dišave, bronast in železen strigil – orodji za čiščenje telesa, koščena kozmetična žlička, roževinasti kozmetični orodji, koščeno kozmetično orodje, srebrna in bronasta kozmetično-medicinska orodja, koščeni posodici s pokrovom, roževinasta posodica s pokrovom, bronasti pinceti, dva kompleta toaletnega pribora (za urejanje nohtov?) in glavniček iz roževine.

IGRE IN ZABAVA

SIC, NE PERDIDERIT, NON CESSAT PERDERE LUSOR

KOCKAR TAKO, DA IZGUBO BI SPET PRIIGRAL, NE ODNEHA.

OVID, ARS AMATORIA

Priljubljena zabava ljudskih množic v cesarski dobi so bile gladiatorske igre. Z območja Slovenije ne poznamo ostankov amfiteatra, vendar je zelo verjetno, da ga je imela vsaj Poetoviona (Ptuj) – morda lesenega. V Emoni morda nakazuje amfiteater ali morda gledališče (teater) krožna oblika zunanje fasade stavbe iz 19. stoletja na Trgu francoske revolucije, ki bi lahko stala na temeljih rimske stavbe. Gladiatorji niso bili redek okrasni motiv na predmetih vsakdanje rabe, npr. na keramičnih oljenkah (sl. 80).

Zdi se, da so bile v vsakdanjem življenju močno razširjene igre na srečo, pri katerih so uporabljali kocke, ki so zelo podobne današnjim (njihove stranice so označene z enim do šest znakov tako, da je njihov seštevek na nasprotnih si straneh vedno sedem). Pri številnih igrah so uporabljali kocke in igralne ploščice. Običajna je bila npr. igra s kockami in igralnimi ploščicami na deski, ki je bila z dvanajstimi pravokotno sekajočimi se črtami razdeljena v 25 polj (*ludus duodecim scriptorum*). Zelo razširjene so bile tudi taktične igre, pri katerih so igralne ploščice ali kamenčke po določenih pravilih premikali po namizni igralni plošči z označenimi polji.

Igri so se seveda posvečali tudi otroci. Izjemni otroški igrači sta slonokoščeni punčki (sl. 81), ki sta bili zaradi materiala in skrbne izdelave že v času uporabe zelo dragoceni. Večina deklic se je igrala s punčkami iz keramike, lesa, kosti ali voska. *Pupae*, kot so jih imenovali, so imele npr. svoje miniaturno pohištvo, oblačila, nakit in podobno. Vse ohranjene punčke kažejo podobe idealiziranih odraslih žensk. Deklice so svoje igrače pred poroko darovale božanstvom – npr. zaščitnikom družine in domače hiše ali Veneri. Največ punčk je bilo najdenih v grobovih neporočenih deklic (po rimskih zakonih so bile deklice za možitev primerne od 12. leta), posamezne pa v svetiščih. S slonokoščeno punčko pa je bila v Tivoliju pri Rimu pokopana tudi 66 let stara svečenica Veste, boginje doma, ognjišča in družine, ki je od svojih svečenic zahtevala deviškost.

Slika 80

Keramične oljenke z upodobitvami gladiatorjev na disku, bronast plastičen okras (aplika) v podobi gladiatorja, koščene igralne kocke ter steklene, koščene in roževinaste igralne ploščice iz Emone.

Slika 81
Slonokoščeni punčki, Ljubljana, 3. stoletje.

DRAGOCENI IGRAČI NEPOROČENE DEKLICE

NA VZHODNEM EMONSKEM GROBIŠČU, OB CESTI PROTI NEVIODUNU, TJ. NA KARLOVŠKI CESTI, SO LETA 1914 IZKOPALI KAMNIT SARKOFAG S SKELETOM OTROKA, OB KATEREM SO LEŽALE: SLONOKOŠČENI PUNČKI, ZAPESTNICA, KI JE VERJETNO IZ GAGATA, IN VERIŽICA IZ ZLATIH ČLENOV. NA ENI OD PUNČK SO BILI SLEDVI ZLATIH NITK, VERJETNO OSTANKI NJENEGA DRAGOCENEGA OBLAČILCA.

PUNČKI STA GIBLJIVI V RAMENSKIH, KOMOLČNIH, KOLČNIH IN KOLENSKIH SKLEPIH. DOMNEVAMO, DA STA BILI POBARVANI Z ŽIVIMI BARVAMI, S KATERIMI SO BILE PRIKAZANE DODATNE PODROBNOSTI. ZA NJUNO DATACIJO STA POMEMBNI PRIČESKI. NAZAJ IN ZA UŠESA POČESANI LASJE, KI NA ZATILJU SEGAJO DO RAMEN, SO BILI V MODI V 3. STOLETJU.

TIK OB SARKOFAGU DEKLICE JE BIL DRUG SARKOFAG, V KATEREM SO POLEG OKOSTJA ODRASLE OSEBE LEŽALI OSTANKI DVEH ZLATIH UHANOV, ŠEST STEKLENIH POSOD, PRESLICA Z JANTARNIMI JAGODAMI IN OGRLICA IZ ZLATIH NOVCEV CESARJA GALIJENA. UHANI IN PRESLICA KAŽEJO, DA JE BILA V SARKOFAGU POKOPANA ŽENSKA, OGRLICA PA, DA NI UMRLA PRED GALIJENOVO VLADAVINO (253–268). ZARADI NEPOSREDNE BLIŽINE OBEH SARKOFAGOV DOMNEVAMO, DA STA BILI POKOPANI OSEBI V SORODU, MORDA MATI IN HČI.

DENAR

V 1. in 2. stoletju je bila najpomembnejša cesarska kovnica v Rimu. Iz nje so pošiljali denar v državno blagajno in nato po vsej državi, predvsem za plače državnih uradnikov, vojake in menjalnice. V 3. stoletju, ko je bilo zaradi inflacije treba skovati vedno več novcev in je bil prevoz vse bolj negotov, so ustanovili po vsej državi razvejano mrežo kovnic.

V vzhodnem delu države so mesta kovala svoje novce, vendar s cesarjevo podobo na sprednji strani.

Rimski denar je bil splošno sprejeto plačilno sredstvo. Krožil je po vsej rimski državi in daleč preko njenih meja.

Cesarji, ki so nadzorovali kovanje novcev, so vedeli, da so novci nosilci sporočil. Zato upodobitve in napisi na njih odražajo cesarsko propagando. Poleg videza cesarja in članov njegove družine sporočajo cesarjeve vojaške načrte in zmage, osvojitve novih ozemelj, skrb za razvoj mest (npr. z izgradnjo pomembnih javnih stavb) ter njegove vrline, kot so pravičnost, radodarnost, velikodušnost, pogum v boju, pobožnost, milost do premaganega sovražnika.

V 1. in 2. stoletju so kovali zlate (*aureus*), srebrne (*denarius*), medeninaste (*sestertius*, *dupondius*) in bakrene novce (*as*, *quadrans*, *semis*). Običajni ljudje so v vsakdanjem življenju uporabljali predvsem bakren in medeninast denar. Skovali so daleč največ asov, tj. največjih bakrenih kovancev. Ne preseneča torej, da ravno as nastopa v starorimskem pregovoru »Kolikor imaš, toliko veljaš« (*Assem habeas, assem valeas*).

Slika 109

Cezarjev denarij iz leta 44 pr. Kr. Cezar je bil prvi Rimljan, ki je svoj portret ovekovečil na novcih.

Slika 110

Novci s podobami cesarjev: a) Avgust (denarij, 19–18 pr. Kr.); b) Tiberij (as, 15–16); c) Neron (as, 63); d) Vespazijan (sestercij, 71); e) Hadrijan (sestercij, 134–138); f) Septimij Sever (aureus, 210); g) Avrelijan (srebrnik, skovan 274).

Slika 111

Novci s podobami članic cesarske družine: a) Livija, Tiberijeva mati (dupondij, 21–22); b) Antonija, Klavdijeva mati (dupondij, 50–54); c) Plotina, Trajanova soproga (sestercij, 112–117); d) Faustina ml., soproga Marka Avrelija (sestercij, 161–176).

Slika 112

Novca s podobami, ki propagirajo vojaške uspehe: a) Trajan, most čez Donavo, zgrajen leta 105 med osvajanjem Dacije (denarij, 105–111); b) Trajan, cesar na triumfalnem vozu in napis »Rimsko ljudstvo in senat najboljšemu vladarju« (aureus, 103–111).

Slika 113

Upodobitev in napis na hrbtni strani Hadrijanovega kovanca sporočata, da cesar med svojimi potovanji prinaša srečo v vse dele imperija (sestercij, 132–134).

Slika 114

Novci s podobami, ki se nanašajo na cesarjeve vrline: a) prikaz cesarja ob žrtvovanju v templju poudarja njegovo pobožnost (as, Domitian, kovan leta 88); b) cesar kot bog vojne in napis VIRT(us) AVG(usti) na Hadrijanovem novcu opozarjata na cesarjev pogum v boju (sestercij, Hadrijan, 119–122).

Slika 115

Novec s podobo, ki oznanja gradnjo novih javnih stavb: prikaz Kolo-seja na sesterciju cesarja Tita (skovan 80–81); prim. tudi upodobitev Trajanovega stebra na srebrniku (sl. 89).

Slika 116
Koščena knjižica s slonokoščenima platnicama s Ptuja.
Hrani Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož.

LATINSKI JEZIK, PISAVA IN PISMENOST

DRAGOCENA KNJIŽICA S PTUJA

KNJIŽICO S PTUJA SESTAVLJA PET KOŠČENIH PLOŠČIC IN PLATNICI, KI STA VERJETNO IZ SLONOVE KOSTI; DVA PARA LUKNJIC NA ROBU KAŽETA, KAKO SO BILE SPETE PLOŠČICE IN PLATNICI. KOŠČENE PLOŠČICE SO BILE PRVOTNO POVOŠČENE. KOŠČENE ALI CELO SLONOKOŠČENE KNJIŽICE OZIROMA POVOŠČENE PLOŠČICE SO REDKE IN SO BILE DRAGOCENE; OBIČAJNO SO UPORABLJALI LESENE.

KNJIŽICA S PTUJA JE BILA NAJдена V GROBU, KI JE VSEBOVAL ŠTEVILNE JAN-TARNE PREDMETE IN JE VERJETNO IZ 2. STOLETJA.

Slika 117

Na freski iz Pompejev, ki je bila naslikana malo pred izbruhom Vezuva leta 79, sta prikazana Terencij Neo s papirusnim zvitkom v desnici in njegova soproga, ki v desnici drži stilus (kovinsko pisalo), v levici pa knjižico, ki je sestavljena iz treh povoščenih ploščic.

Latinščina, jezik Rimljanov, je bila prevladujoči jezik v zahodnem delu države, v vzhodnem delu pa je ostala glavni jezik grščina.

Zapisi na kamnitih spomenikih (javni napisi ter zasebni nagrobni in posvetilni napisi), za katere so uporabljali pisavo, ki ustreza našim velikim črkam (sl. 55), in na bronastih ploščah (predvsem pravni dokumenti) so bili v rimski dobi zelo majhen del zapisanega. V vsakodnevni rabi, npr. korespondenci, so zapisovali na pergament, papirus ali povoščene tablice in uporabljali t. i. kurzivno pisavo. Na pergament, papirusove svitke in les so pisali s peresi in črnilom, na povoščene tablice (običajno lesene) ali redkeje druge podlage, npr. svinčene etikete (sl. 28) pa z orodjem, ki so ga imenovali stilus. Pisanju je bil namenjen koničasti, brisanju pa ploščati konec tega pisala. Zapise na povoščenih ploščicah so lahko zbrisali tudi s posebnim orodjem, t. i. lopatkami.

Tako kot na drugih območjih, ki so jih Rimljani osvojili, se je tudi na zdajšnjem slovenskem ozemlju uveljavil latinski jezik, ki so ga govorili priseljenci in ga je postopoma prevzelo staroselsko prebivalstvo. Zdi se, da je to bil dolgotrajen proces. S Ptuja namreč poznamo lonček iz 2. ali morda celo 3. stoletja, na katerem je vpraskan zapis v pisavi predrimskega izvora, ki sporoča dve nerimski, morda keltski imeni.

O rabi latinščine in pismenosti na območju Slovenije, predvsem v mestih, pričajo zapisi na kamnitih spomenikih, s katerimi so se prebivalci rimskega imperija srečevali na vsakem koraku – na glavnih trgih, v svetiščih, gledališčih in na pokopališčih. Pismenost potrjujejo tudi pisalno orodje in vpraskani zapisi na keramičnih posodah za vsakdanjo rabo (sl. 121–124), na freskah (sl. 118) in drugod; pogosto gre za osebna imena in kratka sporočila. Te zapise so naredili na izgotovljene predmete, torej so jih najverjetneje zapisali tisti, ki so predmete uporabljali. Lončarji pa so na keramične posode lahko zapisali sporočila še pred pečenjem, ko je bila keramika še mehka (sl. 136). S punčiranimi zapisi na kovinskih predmetih so pogosto označevali lastništvo (sl. 37, 119).

Slika 118
Odlomek freske iz Emone z vrezanim zapisom v kurzivni pisavi. Preberemo lahko us in Romanus, tj. konec rodovnega in osebno ime. Uporaba treh imen (poleg omenjenih še prvega imena) je bila značilna za moške z rimskim državljanstvom, tj. s privilegiranim političnim in pravnim položajem. 1.–4. stoletje (čitanje in interpretacija: Milan Lovenjak).

us Romanus

AVG.N.PEVL.IPPVM

Slika 119
Punciran napis AVG.N.PEVL.IPPVM na vedru iz reke Ljubljanice pri Vrhniki je mogoče razumeti na več načinov, med katerimi je najverjetnejši: Aug(usti) n(ostri servus) pecul(iaris) (H)ippum(enes) – »Hipumenes, zasebni suženj našega cesarja« (čitanje in interpretacija: Milan Lovenjak). Vedro je verjetno iz zadnjih desetletij 1. stoletja pr. Kr. ali iz 1. stoletja po Kr.

Slika 120

Kovinska pisala, lopatki za brisanje zapisov oziroma glajenje voska na poveščenih ploščicah ter dva bronasta in en keramičen črnilnik z različnih najdišč, 1.–3. stoletje.

Slika 121

Keramičen lonček z vpraskanim voščilom VTERE FELIX (*Utere felix*, Naj ti dobro služil!). To in druga voščila sreče so v pozni rimski dobi razmeroma pogosto del okrasa dragocenih osebnih predmetov, npr. nakita in pasov. Lonček so našli na Drnovem in je verjetno iz 3.–4. stoletja.

Slika 122

Na spodnjem delu keramičnega vrča so vpraskane črke CAES, ki so verjetno prvi del osebnega ali rodovnega imena, npr. *Caesernius* ali *Caesius* (čitanje in interpretacija: Milan Lovenjak). Vrč je bil najden v Ljubljani, v grobu iz 2. stoletja.

Slika 123

Keramičen vrč z vpraskanim zapisom v kurzivni pisavi, ki se nanaša na njegovo nekdanjo vsebino: *n(igrae) oliv(ae) ol(eum)* – olje iz črnih oljk (čitanje in interpretacija: Milan Lovenjak). Najden je bil v Ljubljani, v grobu iz 1. stoletja.

Slika 124

Keramičen lonček z vpraskanim zapisom RECLVBO, ki se morda nanaša na ime osebe (čitanje in interpretacija: Milan Lovenjak). Izvira iz insule 12 v Emoni, podrobne najdiščne okoliščine, ki bi dajale oporo za datacijo, pa niso poznane. Podoben lonček je bil najden v skeletnem emonskem grobu, ki je verjetno iz 4. stoletja.

